

oxe, zeg, door
en worden ver-

het daardoor

worden wij zoo

ioneele.

macht bekwa-

zij ons zeker

ver hebben.

illende woord-

beginzelen, dan

ons.

mist van „pro-

thien" huize zal

en al koud.

ar en uitspraak

ten blijken, ge

t met elkander

niet worden in

indien konfes-

modernistische

g niet uit, dat

hebben.

n opzichte van

eer de Christe-

sch Hervormde

e een bepaald

zou dragen, is

dan Prof. Pa-

te Amsterdam

oor het motief

ormd is, maar

al is zijn „or-

beheerscht, of

reformeerd be-

van de Theolo-

Universiteiten

nist zoo slecht

igen fluisteren.

Hooger Onder-

verrichten, dan

berlijven.

druwend werk

plenty tijd om

heid tusschen

-Doleantie van

ek en de zijnen

HEPP.

keldistrikt

natuurlijk New-

oet men er om

ur sluiten. Ge-

niet. Doch de

minder te ver-

melikken moeten

den staatsma-

modepaleizen, meubileerinrichtingen, antiekwiteiten-shops en andere doen het vrijwillig. De dames winkelen toch in den namiddag. Tegen den avond gaat ieder naar zijn woonwijk. Slechts kleinere zaken blijven open.

New-York verstaat de kunst van etaleeren. Zou men van den Amerikaanschen volksaard verwachten, dat de vitrines zijn opgepropt met reklame-artikelen, voorzien van kaarten met reusachtige cijfers, waarop de prijzen worden vermeld, zoo misrekenen men zich. Natuurlijk zijn er zulke wel. Maar de betere winkels toonen zich daar te voor naam voor. Eén, maar dan ook schitterende, japon of mantel op een vesterafdeeling van drie bij vier meter, is geen zeldzaamheid. En de bekleding van zulk een ruimte getuigt van fijne smaak en doet het eenzame voorwerp des te beter uitkomen. Chicago doet daarin voor New-York niet onder, maar overtreft het misschien nog. Het is te merken, dat men bij de meest gedistingeerde steden in de oude wereld in de leer is geweest.

Overigens houdt de New-Yorksche, ja, ik mag wel zeggen, de Amerikaansche winkel van het opene. De voorbijganger moet er doorheen kunnen kijken. Elke klant moet als aanbeveling dienen.

Het meest typisch vond ik wel, zoo hier als elders, de barbershop, den kapperswinkel. Geen stoffige gordijntjes of spiegelsluiting beletten het doorzicht. Men ziet daar heeren en dames door elkander geplaatst op de hooge stoelen. Want wel heeft men hier en daar ook aparte damessalons, doch tal van dames schijnen geen prijs te stellen op afzonderlijke behandeling. Zij laten haar papekopjes bijwerken door den gewonen kapper, die haar niet meer berekent dan de heeren. In een paar andere steden zag ik ook, hoe een vrouwelijke bediende een heer inzepte en onder het mes nam en daarnaast een man een jonge dame serveerde. Een klein staaltje, hoeveel vrijer het verkeer tusschen de sexen is dan in Europa. De barbersstoel is van bijzondere makelij. Het best kan men hem vergelijken bij de zetels, waarin de tandartsen ten onzent hun patiënten laten plaats nemen. Het eerste werk van den kapper is u een paar decimeters naar omhoog te vjzelen. Dan hebt ge een niet door fleschjes en nikkelen bussen belemmerd gezicht in den spiegel. Maar meteen kan dan ook de schoenpoetser, soms een neger, uw schoeisel doen glimmen, indien gij dat wenscht. En tegelijk staat een meisje klaar om op uw wenk uw nagels te verzorgen. Indien ge de rol van lijdend voorwerp dus geheel wilt vervullen, wordt ge door drie menschen aan hoofd en ledematen gepoetst, gewreven, gesneden, gesmeerd. Met bekwamen spoed staat ge verjongd weer op straat.

Van schoenpoetsen gesproken, daar doet de partikulier al heel weinig aan. Ook in het hotel geeft men ze niet aan huisknecht of portier. Men onderhoudt zijn schoenen met een geprepareerden doek, die men als een kleine portefeuille kan opvouwen en in den zak meedragen. Eens of een paar keer in de week, als ze een goede beurt moeten hebben, stap men een winkel, meest in den vorm van een pijpenla, binnen. Daar staan stoelen, van het type in den barbershop, op een rijtje. En fluks komt een bediende met zijn glimmateriaal. Straatschoenpoetserij vindt men niet zooveel als in Holland.

Haastig helpen is de boodschap. In een restaurant kan men nog al eens lang moeten wachten, als men zich wil laten bedienen. Maar wie weinig tijd heeft, zoekt een gelegenheid, waar hij zichzelf bedient. Voor het overige echter houdt men niet

bij Daniël een grimmige oplossing: „de Zijnen, — dat zijn de burgemeester en de commissaris van politie en de dominee.“¹¹⁾ Maar er is al verzachting van de kritiek, er is al plaats voor humor in den eerst zoo wrangen schelder. In Traette Maend (Vermoeide Maand, 1891) gaat het dan ook reeds langs twijfel en vertwijfeling tot geloof, al zoeken sommigen nog den lust tot de satire achter dit werk.¹²⁾

Doch daarna komt de honger naar het „ware christendom“ bij dezen mensch op. De bewering, dat „de vrijdenkers geen vrijdenker dulden“ moge veel lijken op de parallele stelling, „dat de christenen geen christen verdragen“; er is toch verschil. Want de eerste stelling is de luchtige spot van wie het vrijdenkerschap overwonnen heeft, de tweede is de kreet van den mensch, die door het christendom verslonden wil zijn. En in „Vrede“ (Fred, 1892) moge Enok Haave, de held van den roman, die in zelfmoord ondergaat, niet van zijn wanhoop bevrijd zijn, al heeft de Heer op Tabor met hem gesproken, toch is het boek geen pleit tegen het christelijk geloof. Zelf zegt de auteur: „het was het christendom, dat de schuld kreeg. Maar de schuld had zeker minder het christendom, dan het christiaandom, of de kerkleer uit den tijd van Christiaan den zesden.“¹³⁾ Later wordt dan ook de weg tot het christendom zelf gewezen in Laeraren (De Leeraar, 1896). Pietisme en tale Kanaans mogen hier ijdelere heeten dan de ijdelheid zelf, maar de naam van Jezus wordt hier uitgeroepen als het teken, dat voert tot overwinning. In „I Helheim“ (De Hel) is de afwijzing van de Luthersche helleprediking (evenals, bewuster nog, in „De Verloren Messias“) dan ook allerminst een verloochening van den Nazarener. De roeping van de kerk is: de woorden van Jezus te doen verstaan, zoo heet het.

Zoo beweegt zich ook in de Noorsche litteratuur de ziel om den Gekruiste. En daarbij is een zedelijke etnat aan het woord gekomen, die niet maar in afgetrokken bespiegelingen, doch in daad en waarheid wil protesteren tegen de evolutionistische leer van Gun-

van treuzelen. Aan mijn horloge was een klein defect. In Amsterdam zou men stellig gevraagd hebben om over een paar dagen terug te komen. Maar in New-York ging ik een reparatie-inrichting binnen, in een paar minuten was het gebrek hersteld en... het kostte niets.

Kleinigheden komen in Amerika wel terecht. Kleinigheden zijn goed voor de verarmden. Die beginnen met spelden of spijkers te zoeken en worden in het eind soms miljonair. Maar anders breekt men er zich het hoofd niet mee. Dagbladen als „The World“ in New-York en de „Daily News“ maakten van deze mentaliteit een handig psychologisch gebruik. Om van de verkoopers niet geheel afhankelijk te worden, legden zij op bepaalde punten van de stad stapels kranten neer met de herinnering, dat elk nummer twee (Amerikaansche) centen kostte. Er werd geen toezicht op gehouden. Maar ieder, die een krant wegnam, legde ook trouw de centen neer. Er ontbrak niets aan. In Amerika wordt ongelooflijk veel gestolen. Maar voor zoo'n kleinigheid wil niemand een dief zijn.

Een andere typisch Amerikaansche winkel is de drugstore. Men vindt dien niet altijd op den hoek van een straat en volstrekt niet op elken straat-hoek, gelijk men mij hier in Holland wist te verzekeren. Deze drugstore (niet het Engelsche: apotheek, maar meer het Nederlandsche: drogisterij) is een soort necessaire. Het allernoodzakelijkste vindt men daar als in handig formaat bijeen. Zijt ge verkouden, hebt ge hoofdpijn, zijn misschien uw zenuwen niet in orde, in de drugstore zal men u helpen. Hebt ge eenig toiletartikel vergeten, in de drugstore zoekt ge niet vergeefs. Moet ge nog wat sigaren bij u steken, in de drugstore kunt ge kiezen uit verschillende merken. Meest ge eigenlijk nog even een prentbriefkaart wegsturen, gij kunt hier heel goede uitzoeken. Mogelijk kunt ge nergens beter terecht. En van stamps (postzegels) kan men u ook al voorzien tegen denzelfden prijs als in het postkantoor. Een droge keel gekregen? Ge wipt even op een der krukjes voor de toonbank en een of andere juice (sinaasappel, citroen-, zwarte besen- of een andere sap), een fleschje coca-cola (naar het heet: opwekkend voor het zenuwgestel), ginger-ale (gemberbier), root-beer (wortelbier), malted-milk (smaakt een beetje als bij ons fosco met spuitwater) staat dadelijk na bestelling voor u. Men kan zich niet anders dan verwonderen, dat in zoo'n kleine ruimte alle eerste benodigdheden met zulk een betrekkelijken overvloed aanwezig zijn. En dit moet er bijgezegd — het is er kraakzindelijk.

Ik sprak daar van sigaren. Misschien kan ik iemand, die naar Amerika wil gaan, nog een goeden raad geven. Ik had in 't geheel geen moeite aan de Amerikaansche keuken te wonnen. Maar met sigaren kon ik niet spoedig op streek komen. Ze hebben daar evenals in andere landen, de bewerking ondergaan, die men sausen noemt. Men haalt ze door een zekere vloeistof. Daardoor houden zij langer tegen en krijgen ook een smaakje, dat ik weefig vind, maar waarop anderen gesteld zijn. Met een Hollandsche sigaar doet men over 't geheel een Amerikaan geen dienst. „Ze vliegen zoo door de lucht“, luidt het vonnis. Maar de Hollander is van tegenovergesteld gevoelen. Welnu, ik kan mijn reizenden landgenoot aanraden het eens met het merk „Robert Burns“ te probeeren. Van de sigaretten zal hem denklijk wel „Melanchrino“ het best bevalen. (Voor deze aanbevelingen word ik niet gehonoreerd. Zoo veramerikaniseerd ben ik niet teruggekomen).

Ook de groote magazijnen en de warenhuizen

naar Heiberg (in Menneskets Genesis, 1878), volgens wien de zondeval de vrijheid gaf aan den mensch en die in het geslacht van Kain eigenlijk een weldaad ziet voor het leven en den groei der menscheit.¹⁴⁾

Ten slotte verdient de religieuze tendenz in de werken van Thomas Krag de vermelding.

* * *

Dat deze en dergelijke uitingen van den christelijken geest niet zonder betekenis zijn voor het geestesleven in het algemeen, is duidelijk. De nieuwste tijd geeft weer gaarne het woord aan de vertegenwoordigers der kleinere volken en de Skandinavische landen hebben wel niet het minst gemakkelijk een blijvende plaats zich veroverd in de wereldlitteratuur.¹⁵⁾

De Boomschen — en dat is toch in dezen tijd wel zeer opmerkelijk — kunnen dan ook zonder een zweem van ophiel, gewag maken van den geestelijken buit, die hun ook op het erf der Skandinavische letterkunde in handen valt. We noemen slechts Johannes Jørgensen met zijn Jorselafarhten (Jeruzalemtochten); een man, die „den langen, moeilijken weg aflegt van het materialisme, Darwinisme, anarchisme, atheïsme en anomalisme naar de katholieke waarheid“;¹⁶⁾ Werner von Heidenstam met zijn „De Pelgrimage van de H. Brigitta“; Selma Lagerlöf met haar Christus-legenden, waarin de Boomschen terecht „katholiserende tendenzen“ meenen te ontdekken; den dichter Sven Lidman, die „blijk geeft, zich ernstig ingeleefd te hebben in het gedachtenleven van den Katholiek“; en op den schrijver-bekeerling Claes Lagergran. Veel wordt verwacht van den „Birgittaveroin“; het doel daarvan is „katholieke werken uit te geven en op ruimen schaal te verspreiden“. En om de rij te sluiten, kunnen de niet-roomschen wijzen op den liberalen predikant Jacob Knudsen en den schrijver over het heilige land — eveneens predikant — Skovgaard Petersen, allen uit Denemarken.¹⁷⁾

Ten slotte — ook Finland tracht tegenover de invasie

zijn een bezoek waard. Men maakt u dat bezoek nog al makkelijk. Sommige tenminste hebben een halte aan den subway (ondergrondse spoor). Men kan dadelijk van uit den trein, zonder over straat te moeten, in het winkelcomplex komen. Zoo b.v. bij het beroemde warenhuis Wanamaker. Deze winkels hebben het voordeel van de „overzichtelijkheid“. Geen hooggetimmerde kasten deelen de enorme ruimte in kleine winkeltjes, gelijk ten onzent dikwijls. De koopjes, de rommel, vindt men meestal in het sousstratin. Boven staat het betere. Men is er gesorteerd in alle kwaliteiten. Ook het allerfijnste en allerduurste ontbreekt er niet. Tal van liften staan er ter beschikking van het publiek. Ook hebben sommige rollende trappen. Ik zag die niet in New-York, wel in andere steden. Maar naar ik hoorde zijn ze er in New-York ook. Dat moet ook wel. 't Is een eigenaardig gevoel, als ge met zoo'n roltrap naar boven gaat. Altijd door is ze in beweging. Plaatst ge u op een trede en blijft ge daar stil staan, dan wordt ge vanzelf op een hoogere verdieping geschoven. Maar dat is het doel niet van dat ding. Neen, terwijl het zich omhoog beweegt, klimt gij de trap op. Gij zijt er dan twee of driemaal zoo snel als anders. De roltrap heeft dit op de lift voor, dat gij geen seconde behoeft te wachten. En even vlug daalt ge aan de andere zijde weer naar een lagere verdieping.

Over het winkelleven in New-York raakt men niet spoedig uitgepraat.

Maar alles behoeft ook niet in de krant. Daarom stap ik met de roltrap van het onderwerp af.

HEPP.

GEESTELIJKE ADVIEZEN.

Gebod om volmaaktheid.

W. te A. schrijft me het volgende: „Onlangs hoorde ik zeggen: Wat ik 't meest begeer, is een leven, Heer, vleeloos rein, hier op aarde met U.“ Daar zegt m'n christenhart „amen“ op. En toch — mogen we bidden om de immers onbereikbare volmaaktheid vóór 't sterven? Zou u daarover eens willen schrijven in „De Reformatie“?

Ik kan het me zoo goed begrijpen, dat W.'s hart op de bede in het versje, dat hij hoorde zingen, „amen“ zegt, en dat hij dan onmiddellijk laat volgen een „En toch“....

Er zijn van die dingen, waarin het hoofd het hart niet bijhouden kan. Van die inconsekventies in 't leven, die het verstand maar moedijk aanvaardt kan, en waartegen het toch ook veilig doet niet al te luidte te protesteeren.

Wij belijden, en Gods Woord leert het ons, dat we in dit leven de volmaaktheid niet bereiken zullen. Maar intusschen roept de Wet onzes Gods er om; niet eerst na den dood, maar reeds in dit leven; en niet pas over een jaar of morgen, maar vandaag reeds en vanaf dit eigen oogenblik. Nooit vraagt ze minder dan dat we den Heere onzen God zullen liefhebben met ons gansche hart, met geheel onze ziel, met geheel ons verstand en met al onze krachten. En ze vraagt het ieder oogenblik.

En op dezen eisch van Gods Wet zegt het hart van den geloovige luid en innig „amen“. Zoo als de Wet het wil, zoo begeert het Gods kind. Zoo wil hij het. Met niets minder dan zijn God van hem eischt, is hij tevreden. Waar hij zich naar uitstrekt — dat is geen halve- en geen drie-kwart gehoorzaamheid, maar een volkomen gelijkvormigheid aan den wil zijns Gods. En hij begeert het niet in verre toekomst, om voorloopig nog vrede te nemen met allerlei zonde en gebrek; maar aanstands en zonder uitstel. Zoo als de Apostel Paulus, die zeide: „Niet, dat ik het alreede gegrepen heb, of alreede volmaakt ben; maar ik jaag ernaar of ik het ook grijpen mocht.“

van paganistische lectuur uit den vreemde — Barbussa, Zola, Couperus vinden er ingang — te stellen protestantische en roomsche werken van religieuze strekking, al is dan de laatste tijd tamelijk arm en de religie niet veel verder gekomen dan tot de heiligen-legenden van Anni Swan.²¹⁾

K. S.

¹⁾ Jul. Persijn, Kijkjes op de Letterkunde van elders. Noorwegen. Turnhout, Joseph Spichal, z. j. bl. 199.

²⁾ Persijn, a.w. 186, 187.

³⁾ Dr R. C. Boer, Noorwegens Letterkunde in de negentiende eeuw. Haarlem, Bohn, 1922, bl. 223, 224; vgl. Persijn, 154—164.

⁴⁾ Verschenen bij Gylverdal, te Kopenhagen. Zie att. „Noorwegen en Rome“ in Nieuwe Rotterdamse Courant, 17 Febr. 1925, Ochtendblad C.

⁵⁾ Persijn, 88, 89, die abnorme stoffen aangeeft 1848.

⁶⁾ De Boer, a. w. 11—18.

⁷⁾ Zie Dr Is. v. Dijk, Geramenl. Werken, over Ibsens Brand en de bijdragen van Dr Born, Meerkerk en Persijn, Dietsche Warande 1906—1907.

⁸⁾ De Boer, a. w. 132.

⁹⁾ Persijn, 120, vgl. Dr Boer, 137, 138.

¹⁰⁾ Persijn 124.

¹¹⁾ De Boer, 166, en vooral Persijn, 144, 145, 148, ook De Boer, 173, over „Gift“, en 174 over Sankt-Hans Fest, De Wereldbld, gaf van „Gift“ een vertaling van M. Meyboom.

¹²⁾ Persijn, 155.

¹³⁾ Aldus de vertaling van Prof. Logeman (Gent). (Bon de studentar).

¹⁴⁾ Persijn, 157. De Boer, 186, 187.

¹⁵⁾ Dr Boer, 212 en Persijn 159.

¹⁶⁾ De Boer, 217.

¹⁷⁾ Dr Boer, 226.

¹⁸⁾ Richard M. Meyer, Die Weltliteratur im Zwanzigsten Jahrhundert, 2e Aufl., Deutsche Verlags-Anstalt, Stuttgart und Berlin, 1923, S. 211.

¹⁹⁾ Jaarlijksche Boekenschouw, Lastrum-uitgave, 1924. Deel V, Ned. Boekhuis, Tilburg, enz. bl. 47.

²⁰⁾ Jaarlijksche Boekenschouw, a. w. bl. 40—49.

²¹⁾ Boekenschouw, 36—38.